

**Az egyedi bírósági döntéseket érintő alkotmányjogi
panasz jogintézménye
(büntető ügyekben)**

**dr. Ficsór Gabriella
Debreceni Ítéltábla
büntető kollégiumvezető**

2013. augusztus 15.

„Az új alkotmány védelme és az átalakított bírói igazságszolgáltatás sikere nagyban áll vagy bukik az Alkotmánybíróság és a Kúria, az alkotmánybírák és a bírák közötti párbeszéd kialakításán, e dialógus tartalmán és hatékonyságán.”

„Az eddig is ismert alkotmányjogi panasz eljárás középpontjában közvetlenül a jogszabály, annak elvont értelme áll, a bírói döntés felülvizsgálatakor pedig a jogszabálynak a gyakorlatban tulajdonított konkrét tartalma az alkotmányossági vizsgálat tárgya. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény és a jogszabály egymásra vonatkoztatott értelmezését végzi el, a bírónak ezzel szemben a tényállás és a jogszabály egymásra vonatkoztatása az Alaptörvényben rögzített feladata. Ezért nem verseng egymással az alkotmánybírósági és a bírói jogértelmezés.”¹

Az Alkotmánybíróságról szóló, 2012. január 2. napjától hatályos 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 26-27. §-ai háromféle alkotmányjogi panasz lehetőségét írják le. Az Alkotmánybíróság honlapján található Tájékoztatóban szerepel, hogy az alkotmányjogi panasszal kapcsolatos esetjog alakulóban van, ezért az eddig keletkezett döntések javarészét ismertetni fogom.

1./ régi (klasszikus) panasz (a korábbi alkotmánybírósági törvény is tartalmazta)

26. § (1) bekezdés:

Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja alapján alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz fordulhat az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán

- a) az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és
- b) jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Alkotmánybíróság ennek során felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabály Alaptörvénnyel való összhangját.²

A panaszt az első fokon eljáró bíróságnál kell benyújtani a határozat kézhezvételétől számított 60 napon belül. A 60 napos határidő elmulasztása esetén igazolásnak van helye az Abtv. 30. §-ának (3) bekezdése értelmében, de a (4) bekezdés szerint 180 nap objektív határidő, melynek elteltét követően alkotmánybírósági eljárás megindításának nincs helye. Az első fokú bíróság az indítvány eredeti példányát, a mellékleteit, a borítékot is, az első, másodfokú (harmadfokú) bíróság ügydöntő határozatainak kiadmányait, a jogerős ügydöntő határozat kézbesítését igazoló tértivevény másolatát haladéktalanul megküldi (Be. 429/A. §) az Alkotmánybíróságnak. Amennyiben további iratokra van szükség az elbíráláshoz, azt az Alkotmánybíróság megkeresés útján fogja beszerezni.³

¹ Dr. Paczolay Péter beszéde a XLIV. Kecskeméti Jogásznap alkalmából 2012. február 3-án, Alkotmánybíróság honlapja, előadások

² Tájékoztató az alkotmányjogi panaszról, Alkotmánybíróság honlapja

³ az Alkotmánybíróság honlapján fellelhető egy külön tájékoztatás a bíróságok számára, melynek a végén egy link, melyről elérhető az OBH Elnökének e tárgyban született ajánlásáról szóló körlevele

A törvényszöveg szerint „az ügyben folytatott bírósági eljárásban” történt az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása, szemben a 27. § megfogalmazásával, mely „az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés”-ről szól. Az utóbbi szűkíti a támadható bírósági határozatokat, a 26. § (1) bekezdésének szövege viszont nem, azaz felmerül az az értelmezés, hogy a „régii panasz”-szal nem csak ügydöntő határozat támadható. Talán az leszögezhető, hogy pervezető végzéseket nem lehet alkotmányjogi panasszal megtámadni.

3155/2013. (VII. 24.) AB végzés

A bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VII. 1.) IM rendelet 32. § (1) bekezdésének, továbbá a Gyulai Törvényszék és a Debreceni Ítéltábla végzéseinek alaptörvény-ellenessége megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panasz visszautasítása. A büntető eljárásban szakértői díjat megállapító és azt helybenhagyó végzések voltak az alkotmányjogi panasz tárgyai.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kérelem a befogadhatóság formai feltételeinek megfelel. Az eljáró bíróságok ugyan az indítványozók büntető ügyében hozták meg a kifogásolt végzéseket, a szakértői díj megállapítása és állam általi megelőlegezése azonban az indítványozók vonatkozásában sem jogot, sem kötelezettséget nem jelentett, így abból az indítványozóknak jogséremlme nem származhatott. Az indítványozók érintettsége a jelen ügyben nem volt megállapítható, ezért az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt visszautasította.

3037/2013. (II. 12.) AB végzés

Az indítványozó az Abtv. 26. §-ának (1) bekezdése szerinti alkotmányjogi panaszában a Pécsi Ítéltábla és a Kúria – a perújítás megengedhetősége tárgyában hozott elutasító döntéseit tartalmazó – végzéseinek megsemmisítését kérte. Indítványozta az 1998. évi XIX. törvény 75-76. §-ai alaptörvény-ellenességének megállapítását.

Az indítványozó panaszában kifogásolta, hogy az Ítéltábla - formai követelmények hiányára hivatkozva - nem fogadta el bizonyítékként az általa a jogerős ítélet meghozatalát követően benyújtott igazságügyi szakértői véleményt, sem pedig a poligráf szaktanácsadói véleményt. Kifogásolta továbbá azt is, hogy a perújítási indítványában becsatolt táppénzes papír mint új bizonyíték vizsgálatára az Ítéltábla végzésében nem került sor. Ezáltal a panaszos szerint a Pécsi Ítéltábla megsértette az Alaptörvény XXIV. cikke (1) bekezdésében írt indokolási kötelezettségét.

Az indítványozó a Be. 75-76. §-aival kapcsolatban azt állította, hogy a bizonyítékok „ilyen értelmezése” és szűkítő felsorolása a tudomány és a technika fejlődése következtében nem áll összhangban az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdésével, a XXIV. cikk (1) bekezdésével és a XXVIII. cikkel. Az indítványozó panaszja indokolásában konkrét javaslatot tesz a rendelkezések kiegészítésére az általa állított alaptörvény-ellenesség kiküszöbölése céljából, azonban a törvényhelyek megsemmisítésére nem terjeszt elő kérelmet. A végzések alaptörvény-ellenességének megállapítását és azok megsemmisítését is kérte, az Alkotmánybíróság hatáskörét megállapító Abtv. 27. §-át azonban indítványában nem jelölte meg.

A perújítási eljárás során hozott döntés nem tartozik az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz keretében vizsgálendő eljárások körébe, mivel az nem az adott büntető ügyet érdemben lezáró végső döntés.

Az indítvány ezen felül nem felel meg az Abtv. 52. § (1) bekezdése *f)* pontjában írt követelménynek sem, mert nem tartalmaz kifejezett kérelmet a jogszabályi rendelkezések megsemmisítésére vonatkozóan, valamint nem jelöli meg az Abtv. 52. § (1) bekezdés *a)* pontja szerinti, az Alkotmánybíróság hatáskörét megállapító törvényi rendelkezést.

Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt visszautasította.

2./ közvetlen panasz

26. § (2) bekezdés:

(2) Az (1) bekezdéstől eltérően, az Alkotmánybíróság eljárása kivételesen akkor is kezdeményezhető az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *c)* pontja, illetve az Alaptörvény VII. cikk (2) bekezdése alapján, ha

a) az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelem, és *b)* nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, vagy a jogorvoslati lehetőségeit az indítványozó már kimerítette.

Az indítványozó a jogszabályt vagy valamely rendelkezését támadhatja, amennyiben annak alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelem és nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, vagy jogorvoslati lehetőségeit kimerítette.⁴

Az alkotmányjogi panaszt közvetlenül az Alkotmánybírósághoz kell benyújtani az alaptörvény-ellenes jogszabály hatálybalépésétől számított száznyolcvan napon belül. E határidő elmulasztása miatt igazolási kérelemnek nincs helye (Abtv. 30. § (1) és (4) bekezdés).

Az Alaptörvény hatályba lépése után először elbírált alkotmányjogi panasz (Abtv. 26. § (2) bekezdés szerinti) a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény egyes rendelkezései alkotmányellenességét mondta ki a *33/2012. (VII. 17.) AB határozatban*. A döntésben az Alkotmánybíróság részletesen foglalkozott azzal, hogy az eljárás alapjául szolgáló beadványok megfelelnek-e az alkotmányjogi panasszal szemben az Alaptörvény, valamint az Abtv. által támasztott követelményeknek. Így a grémium megvizsgálta, hogy az indítványozók a panaszban pontosan megjelölték-e az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést, a vitatott jogszabályi rendelkezést, és azt, hogy a vitatott szabály mely Alaptörvényben szabályozott jogukat sérti.

A konkrét ügyben a testület akként vélekedett, hogy nem támasztható az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti panasz benyújtásának feltételeként olyan jogorvoslat kimerítésének követelménye, amely - a vonatkozó jogi szabályozásból következően - nem alkalmas arra, hogy a panaszos jogsérelemét orvosolja. További követelmény, hogy a panasszal az éljen, akinek Alaptörvényben biztosított jogát az egyedi ügyben alkalmazott, illetőleg hatályosuló jogszabályi rendelkezés sérti. Azaz a panasz befogadhatóságának feltétele az érintettség, nevezetesen az, hogy a panaszos által alaptörvény-ellenesnek ítélt jogszabály a panaszos személyét, konkrét jogviszonyát

⁴ Tájékoztató

közvetlenül és ténylegesen, aktuálisan érintő rendelkezést állapít meg, s ennek következtében a panaszos alapjogai sérülnek. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint azonban az érintettség abban az esetben is megállapítható, ha jogszabály alkalmazására, érvényesítésére szolgáló cselekmények még nem történtek, de jogszabály erejénél fogva olyan jogi helyzet keletkezett, amelyből egyértelműen következik, hogy a panaszolt jogsérelem közvetlenül belátható időn belül kényszerítően bekövetkezik.⁵

3./ valódi panasz

27. §

Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d)* pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés

a) az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és

b) az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Ebben az esetben az indítványozó nem egy jogszabályt, hanem az alaptörvény-ellenes bírói döntést támadhatja, amennyiben az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti.⁶ Ekkor tehát alkotmányos szabályok alkalmazása mellett következik be jogsérelem.

A panasz benyújtásának módja, határideje, az első fokon eljáró bírósággal szembeni elvárások a felterjesztés kapcsán ugyanazok, mint a 26. § (1) bekezdése szerinti „régí panasz” esetén.

Az ügy érdemében hozott döntés azonosítható az ügydöntő határozattal (Be. 257. § (1) bekezdés), a bírósági eljárást befejező döntés azonban értelmezést igényel.

3166/2013. (VII. 24.) AB végzés

A Fővárosi Törvényszék perújítási indítványt elutasító végzése és a Fővárosi Ítéltábla azt helybenhagyó végzése ellen nyújtottak be az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt. Az indítványozók azt sérelmezték, hogy a bíróságok a perújítás megengedhetősége kérdésében való döntés során nem fogadták el a beszerzett írásszakértői véleményt, mint új bizonyítékot, amely a társtettesként elítélt indítványozók ártatlanságát bizonyítaná.

A bírói döntések ellen benyújtott alkotmányjogi panasz nem tekinthető a további jogorvoslattal nem támadható bírósági döntések általános felülvizsgálata eszközének, így az Alkotmánybíróság hatásköre nem terjed ki arra, hogy felülbírálja a bíróságok bizonyítékértékelési tevékenységét. A panasz arra irányult, hogy az Alkotmánybíróság az eljáró bíróságoktól eltérő módon értékelje a benyújtott bizonyítékot. Az indítványozók nem állítottak olyan alaptörvény-ellenességet, amelyet alapvető alkotmányjogi kérdésként vagy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-

⁵ Complex Jogtár Magyarország Alaptörvénye 24. cikkéhez fűzött magyarázatából

⁶ Tájékoztató

ellenességként lehetne értékelni. Az Alkotmánybíróság ezért az alkotmányjogi panaszt visszautasította.

3036/2013. (II. 12.) AB végzés

A Szegedi Városi Bíróságnak és a Szegedi Törvényszéknek az előzetes letartóztatás meghosszabbításáról rendelkező végzéseit támadta az indítványozó az Abtv. 27. §-ára hivatkozással.

Panaszában arra hivatkozott az indítványozó, hogy az eljáró bíróságok a legkevesbé sem tettek eleget az előzetes letartóztatás elrendeléséhez szükséges különös feltételek megvalósulásával kapcsolatos mérlegelési és indokolási kötelezettségüknek. Véleménye szerint ezzel megsértették az Alaptörvény I., II., IV. és XXVIII. cikkében, illetve az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Római Egyezmény 5. cikkében foglalt jogait.

Az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról szükséges döntenie. Az Alkotmánybíróság jelen ügyben ezért mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy az Abtv. 26-27. §-aiban és az Abtv. 29-31. §-aiban foglalt feltételeket az alkotmányjogi panasz kimeríti-e.

Az Alkotmánybíróság a 10/2007. (III. 7.) AB határozatában megállapította, hogy „[a]z előzetes letartóztatásról szóló, a személyes szabadság elvonásával járó bírói döntés a terhelt szempontjából az eljárás során hozható legsúlyosabb »közbenső« határozat.” (ABH 2007, 211, 221.)

A jelen ügyben támadott, az előzetes letartóztatás meghosszabbításáról rendelkező végzést helybenhagyó döntés tehát nem az adott büntető ügyet érdemben lezáró végső döntés, ezért az alkotmányjogi panasz nem felel meg az Abtv. 27. §-ában előírt követelménynek, ezért azt az Alkotmánybíróság visszautasította.

3390/2012. (XII. 30.) AB végzés

Az Abtv. 27. §-ára hivatkozó alkotmányjogi panasz a Fővárosi Törvényszék hatályon kívül helyező végzését támadta (a végzés polgári perben született, de a hatályon kívül helyező végzéssel összefüggésben kifejtettek a büntető eljárásban is irányadók).

Az Alkotmánybíróság főtárgyára 2012. július 27-én kelt levelében hiánypótlásra hívta fel az indítványozó jogi képviselőjét, melyben felhívta a figyelmet arra, hogy az indítványban nem került kellő kifejtésre az, hogy a támadott végzés miért és mennyiben sérti az ügyfele megjelölt, Alaptörvényben biztosított jogait, és az indítványhoz nem került csatolásra az alkotmánybírósági eljárásra vonatkozó ügyvédi meghatalmazás sem. A hiánypótlás határidőben megtörtént.

Az Alkotmánybíróság rámutatott, hogy a Fővárosi Törvényszék támadott végzése egy első fokon meghozott ítéletet hatályon kívül helyező, és az első fokon eljáró bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasító döntés. Az ügyben hozott végzés tehát nem minősül érdeminek, és az az eljárást befejező egyéb döntésnek sem tekinthető. Az Alkotmánybíróság ezért az alkotmányjogi panaszt visszautasította.

3077/2013. (III. 27.) AB végzés

A Szombathelyi Törvényszék és a Győri Ítéltábla ítéleteit támadta az indítványozó az Abtv. 27. §-ára hivatkozással.

A Szombathelyi Törvényszék adott ügyben eljáró tanácsának elnöke - nyomozati szakban - az eljárás terheltjei közül a II. rendű, a III. rendű, a IV. rendű és az V. rendű vádlottak előzetes letartóztatásának egy éven túli meghosszabbítása felől is döntést hozott, ebből fakadóan pedig - az indítványozó érvelése szerint - sérült a független és pártatlan bírósághoz való joga. Az indítványozó emellett azt is sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság a történeti tényállást „a titkos információgyűjtés során keletkezett telefon lehallgatásokról készült rendőri jelentésekre alapította, gyakorlatilag az abban foglaltakat teljes mértékben átvéve”. (A panaszos a jelen alkotmánybírósági eljárással párhuzamosan a Kúria előtt felülvizsgálati eljárást is kezdeményezett. A Kúria a Bfv.III.427/2012/7. számú határozatával az I. és II. fokú ítéleteket helybenhagyta.)

Az Abtv. 52. § (1) bekezdése értelmében „az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia. A kérelem akkor határozott, ha egyértelműen megjelöli - többek között - az indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett [...] bírói döntés [...] miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével [...]”. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a panaszos beadványa nem tartalmaz értékelhető indokolást arra nézve, hogy a II. fokú bírósági határozat bíró kizárásával kapcsolatos, a panaszos által sérelmezett jogértelmezése miért sérti az Alaptörvényben biztosított jogát. A beadvány csupán a szóban forgó, állandó bírósági gyakorlatra épülő jogértelmezés helyességét vitatja, azzal kapcsolatosan tartalmaz részletes okfejtést, a konkrét esetben esetlegesen bekövetkezett alapjogsérelem mibenlétét nem tárja fel, a vitatott bírói jogértelmezésen alapuló döntés és az általa hivatkozott alapjog között logikai összefüggést nem teremt. Az indítványban előadott kérelem ezért az Abtv. 52. § (1) bekezdése alkalmazásában nem tekinthető határozottnak.

Az Alkotmánybíróság ezért az alkotmányjogi panasz befogadásának visszautasításáról határozott.

3062/2013. (II. 28.) AB végzés

Az indítványozó az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszában a Fővárosi Bíróság és a Debreceni Ítéltábla ítéleteinek megsemmisítését kérte.

Törvényes vád hiányára hivatkozott, mivel az ügyészség a 2003-ban benyújtott vádat nem korigálta a 2006. július 1. napján hatályba lépett módosított Be. 2. §-ában foglaltaknak megfelelően, holott a Be. 11. §-a értelmében a büntetőeljárást a cselekmény elbíráláskor hatályban lévő törvény szerint kell lefolytatni. Az ítéltábla tévesen, alaptörvény-ellenesen alkalmazta a Be. 605. §-ának (2) bekezdésében írt átmeneti szabályt, ugyanis a vádiratnak az eljárás egésze folyamán meg kell felelnie a vádirati kellékekre vonatkozó, aktuálisan hatályos eljárási szabályoknak.

Annak vizsgálata, hogy egy adott eljárásjogi aktus a vonatkozó törvényi rendelkezésnek megfelel-e, avagy sem, (különösen pedig az, hogy az adott aktusra a korábban hatályos, avagy az azt követő törvényi rendelkezés alkalmazandó-e) nem feladata az Alkotmánybíróságnak, az a rendes bíróságok hatáskörébe tartozik. Ahogy maga az indítvány is helyesen rögzíti, a 6/1998. (III. 11.) AB határozatában az Alkotmánybíróság leszögezte, hogy a tisztességes eljárás „olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes.” [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 98.]. A 14/2002. (III. 20.) AB határozatában pedig az Alkotmánybíróság a következőket mondta ki: „A terhelt

számára a jogszerű és eredményes védekezéshez elengedhetetlen annak ismerete, hogy milyen tények, összefüggések, adatok alapján, milyen bűncselekmény miatt kerül sor vele szemben a felelősségre vonását célzó bírósági eljárás lefolytatására. A vád pontos ismerete biztosíthatja a védelem számára - többek között - a bűnösség vagy a minősítő körülmények fennállásának hiányát jelentő, illetőleg a cselekmény privilegizált megalapozó ok-okozati összefüggésekre vonatkozó bizonyítékok feltárását, a cselekmény elbírálása szempontjából jelentős motívumokra, enyhítő körülményekre történő figyelemfelhívás lehetőségét." [14/2002. (III. 20.) AB határozat, ABH 2002, 107.]. A tisztességes eljáráshoz való jog, illetőleg a védekezéshez való jog esetleges sérelmének vizsgálatakor tehát az alkotmányjogi szempontú vizsgálódásnak nem az a tárgya, hogy az adott eljárásjogi aktus (vádirat) megfelel-e a vonatkozó szakági törvény rendelkezéseinek, hanem az, hogy valamennyi körülmény együttes figyelembevételével, az eljárás egészére tekintettel megfelelt-e az eljárás a szóban forgó alkotmányos előírásnak. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz befogadását visszautasította.

3129/2013. (VI. 24.) AB végzés

A Zala Megyei Bíróság, a Győri Ítéltábla és a Kúria végzéseinek megsemmisítésére irányult az Abtv. 27. §-ára alapított alkotmányjogi panasz.

Az indítványozó által benyújtott felülvizsgálati indítvány nyomán eljáró Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta, annak jogi érvelésével és a megállapított tényállással maradéktalanul egyetértve. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz. Alkotmányjogi panaszában előadta, hogy a támadott végzés az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdésébe, XXIV. cikkének (1) bekezdésébe, XXVIII. cikkének (1) és (4) bekezdésébe, valamint 28. cikkébe ütközik. A panaszos álláspontja szerint az eljáró bíróságok nem megfelelően értékelték a rendelkezésükre álló bizonyítékokat. Az indítványozó szerint a tisztességes eljárás hiánya, a bizonyítékok koncepciózus értékelése, az egyik tanúvallomás figyelmen kívül hagyása miatt részrehajló bírósági határozatok születtek.

Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikkének (1) bekezdése alapján az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. Az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, illetve az Abtv. 27. §-a alapján a bírói döntéseknek kizárólag az alkotmányossági szempontú felülvizsgálata tartozik hatáskörébe. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok mérlegelése, értékelése és ennek alapján a következtetések levonása a rendes bíróságok feladata, az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre a rendes bíróságok jogalkalmazásának felülbírlatára.

Az indítványozó sem a bíróságok eljárásával, sem az ügyében hozott határozatok érdemével összefüggésben nem állított olyan pontosan körülírt alaptörvényellenességet, amelyet alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként lehetne értékelni, vagy amely alapján a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvényellenesség merülne fel. Az alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróság visszautasította.

[Annak kifejtését, hogy a bizonyítékok mérlegelése a rendes bíróságok feladata, több AB végzés is tartalmazza: 3017/2013. (I. 28.) AB végzés, 3231/2012. (IX. 28.) AB végzés (polgári).]

3014/2013. (I. 28.) AB végzés

Az Abtv. 27. §-ára hivatkozó panaszos a Fővárosi Törvényszék végzésének megsemmisítését indítványozta. A törvényszék helybenhagyta a kerületi bíróság eljárást megszüntető végzését, amelynek indoka törvényes vád hiánya volt. Hamis vád büntette miatt ugyanis pótmagánvádlói fellépésnek nincs helye.

Az Alkotmánybíróság értelmezésében a pótmagánvád jogintézménye a vádkorrektívumok rendszeréhez tartozik. A közvád monopóliumát gyakorló ügyész mellett a pótmagánvád tehát a büntető igény érvényesítésének egy korrekciós eszköze lehet. [14/2002. (III. 20.) AB határozat; ABH 2002, 101, 113.] A pótmagánvád jogintézményével összefüggésben az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban több alkalommal kifejtette, hogy az állami büntető igény keletkezése és érvényesítése során a bűncselekmény sértettjének az elkövető megbüntetésével kapcsolatos kívánsága csak korlátozott mértékben érvényesül. A bűncselekmény elkövetése esetén az állami büntető igény érvényesítése és az elkövető megbüntetéséje ugyanis nem a sértettet, hanem az államot illeti. A büntető igény érvényesítése tehát állami feladat, így sem a sértettnek, sem más harmadik személynek nincs alkotmányos alapjoga a büntető igény érvényesítésének kikényszerítésére és az elkövető megbüntetésére [40/1993. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1993, 288, 290, 303.; 13/2001. (V. 14.) AB határozat, ABH 2001, 177, 187.; legutóbb megerősítve: 42/2005. (XI. 14.) AB határozat, ABH 2005, 504, 520.] Az Alaptörvény sem a sértett, sem más harmadik személy számára nem biztosít alanyi jogot a bűncselekmény elkövetőjének megbüntetésére. Mindezek alapján a Btk. 233. § (1) bekezdésében foglalt hamis vád büntette miatt indult büntetőeljárásban a pótmagánvádlói fellépést kizáró bírói döntés az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt, az alapjogok tekintetében történő hátrányos megkülönböztetés kételyét nem veti fel. Ilyen okból a pótmagánvád jogintézménye és a hátrányos megkülönböztetés alaptörvényi tilalmát megfogalmazó szabály közötti összefüggés nem értékelhető olyan alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként sem, amely érdemi alkotmánybírói eljárást indokolna.

Az alkotmányjogi panasz tartalmi természetű befogadhatósági akadályban szenved, ezért azt az Alkotmánybíróság visszautasította.

3115/2012. (VII. 26.) AB végzés

Az indítványozó az Abtv. 27. §-ára hivatkozással a Fővárosi Bíróság ítélete, és a jogerős ítélet elleni fellebbezést elutasító végzés megsemmisítését kérte. Vagy a másodfokú eljárás megismétlését vagy az elutasított fellebbezés felterjesztésének elrendelését kérte.

Az indítványozó szerint az alaptörvény-ellenesség oka elsősorban az, hogy a vádlott számára a Fővárosi Bíróság nem biztosította a nyilvános eljárás és meghallgatás lehetőségét. A vádlott ugyanis a másodfokú ülés ideje alatt kórházi kezelése miatt nem tudott jelen lenni, s részére bár az idézés szabályszerű volt, a vádlott nem járult hozzá a nyilvános ülés távollétében való megtartásához. Az eljárás ezért nem volt tisztességes és méltányos, különös tekintettel arra, hogy az indítványozó ügyvédje szerint védencét további bűncselekmény elkövetésében is bűnösnek találták. Ezen kívül az indítványozó szerint sérült a jogorvoslathoz való jog, mivel nem biztosították számára a másodfokú ítélet elleni fellebbezés lehetőségét. Az indítvány szerint az emberi méltóságot sértő módon a másodfokú bíróság a szabadságvesztésről szóló értesítést nem hangolta össze a másodfokú ítélet kézbesítésével sem, így az indítványozó azelőtt kapta meg a büntetés végrehajtására szóló behívót, mielőtt a

jogerős ítéletről értesült volna, így az indítványozónak nem állt rendelkezésére a kiszabott szabadságvesztésre való megfelelő felkészülési idő. Az indítványozó kifogásolta azt is, hogy nem felel meg a független és pártatlan bírósághoz való jog követelményének az, hogy a fellebbezésről ugyanaz a bíróság dönt, amely a határozatot hozta.

Összefoglalóan, az indítványozó a Fővárosi Bíróság 32.Bf.8857/2011/6. számú ítéletét ellentétesnek tartotta az Alaptörvény Nemzeti hitvallásával, az *R*) cikk (3) bekezdésével, az I. cikk (1)-(3) bekezdéseivel, a II. cikkel, a IV. cikk (1)-(2) bekezdéseivel, a XXVIII. cikk (1)-(2), valamint (4) és (7) bekezdéseivel, ezen kívül az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának (a továbbiakban: Egyezségokmány) 14. cikk 1. és 3. pontjaival, és végül az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 6. cikkének 1. és 3. pontjaival. A Fővárosi Bíróság 32.Bf.8857/2011/9. számú végzése pedig az indítványozó szerint ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdéseivel.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz nem befogadható, mert nem felel meg a panasszal szemben támasztott törvényi követelményeknek: a Fővárosi Bíróság döntése a jogszabályi rendelkezések alkalmazásával tartotta meg a nyilvános ülést, ezért a panasz nem felel meg az Abtv. 29. §-ban foglalt feltételnek, miszerint az indítvány csak a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség esetén fogadható be. A testület a panasz befogadását visszautasította.

Az Abtv. 26. és 27. §-aiban írt alkotmányjogi panasz vizsgálatával összefüggésben az Abtv. 28. §-a a következőket tartalmazza:

(1) Az Alkotmánybíróság a 27. §-ban meghatározott bírói döntés felülvizsgálatára irányuló eljárásban a 26. § szerinti, jogszabály Alaptörvénnyel való összhangját illető vizsgálatot is lefolytathatja.

(2) Az Alkotmánybíróság a 26. § alapján indítványozott eljárásban a bírói döntés alkotmányosságát is vizsgálhatja.

Az Alkotmánybíróság tehát hivatalból vizsgálhatja, hogy az indítványt a 26. vagy a 27. § alapján bírálja el, ugyanakkor az egyik határozatában kifejti, hogy nem zárható ki ebben a körben elsődleges és másodlagos kérelem előterjesztése, és az nem teszi kétségessé a kérelem határozottsága iránti törvényi igényt.

3/2013. (II. 14.) AB határozat

Az Abtv. 52. § (1) bekezdés *f*) pontja szerint az indítvány - többek között - akkor minősül határozottnak, ha kifejezett kérelmet tartalmaz a jogszabály, jogszabályi rendelkezés vagy a bírói döntés megsemmisítésére. Az Abtv. 52. § (2) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság által lefolytatott vizsgálat kizárólag a megjelölt alkotmányossági kérelemre vonatkozik. Ez a rendelkezés ugyanakkor nem érinti az Alkotmánybíróságnak - többek között - az Abtv. 28. § (1) bekezdésében meghatározott, hivatalból megtehető megállapításokra vonatkozó hatáskörét. Az Abtv. 28. § (1) bekezdése lehetővé teszi az Alkotmánybíróság számára az átjárást a

27. § szerinti panaszból a 26. § szerinti panaszeljárársba. [Az Abtv. 52. § (2) bekezdésének szövegszerű értelmezése szerint az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ában meghatározott eljárásban a 26. § szerinti normakontrollt lefolytathatja, de a 26. § alapján indult eljárásban a bírói döntést nem vizsgálhatná. Az Abtv. 52. § (2) bekezdésének az alkotmányjogi panasz rendszerére figyelemmel lévő értelmezése szerint viszont az Abtv. nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy az „átjárás” a másik irányba, a 26. §-ból a 27. §-ba is megtörténhessen.]

Az alkotmányjogi panaszt beküldőnek - főszabály szerint - el kell tudnia dönteni, hogy mit kezdeményez: az Alkotmánybíróság Abtv. 26. § (1) bekezdése, esetleg (2) bekezdése vagy a 27. §-a szerinti eljárását. Ugyanakkor elképzelhető, hogy egy konkrét ügyben nem dönthető el egyértelműen, hogy a jogi norma vagy annak eseti alkalmazása okozza-e az állítólagos alaptörvény-sérelmet. Sőt, elképzelhető, hogy a bíróság jogalkalmazása és az annak alapjául szolgáló norma alkotmányossága egyaránt kétséges. Nem zárható ki ezért teljesen annak a lehetősége, hogy az indítványozó alkotmányjogi panaszában elsődleges és másodlagos kérelmet fogalmazzon meg. [Ezt támogatja a korábbi alkotmánybírói gyakorlat is, amely érdemben elbírálta azokat az indítványokat, amelyek elsődleges és másodlagos kérelmeket fogalmaztak meg (alkotmányjogi panaszban utólagos normakontroll-kérelmet, vagy például utólagos normakontroll indítványban mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítását).]

Mindennek a kifejtését az indokolta, hogy az indítványozó szerint az alapjogsérelmet a Gytv (a gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. tv.) 9. § (1) bekezdésének alaptörvény-sértő értelmezése okozta (Abtv. 27. §), ezért az indítványozó elsődlegesen az első bírósági végzés megsemmisítését kezdeményezte. Ha azonban az Alkotmánybíróság azt állapítaná meg, hogy a bíróság a Gytv. 9. § (1) bekezdésének az egyetlen helyes és az Alaptörvénnyel is összhangban álló értelmezését követte, akkor az indítványozó másodlagosan a Gytv. 9. §-a megsemmisítését kérte.

Általános szabályok:

Az alkotmányjogi panaszt csak papíralapú dokumentumban lehet indítványozni (faxon nem, elektronikus úton még nem).

Az érdemi elbírálást főttkári előkészítő eljárás előzi meg (Abtv. 55. § (1) bekezdés), melynek célja annak elősegítése, hogy az előadó alkotmánybíró elé elbírálásra alkalmas indítványok kerüljenek (belső cél), ennek keretében történik a hiánypótlásra felhívás. A hiányos indítvány nem lehet sikeres a befogadási eljárásban (külső cél).⁷

Ha a hiánypótlásra felhívott annak 30 napon belül nem tesz eleget, vagy ismételt hiányosan tesz eleget, az indítvány érdemi vizsgálatára nem kerül sor, az (alkotmányjogi panasz iránti) indítványt az Alkotmánybíróság egyesbíróként visszautasítja (Abtv. 55. §).

2013. augusztus 1. napjától nem kötelező a jogi képviselőt, mert az Abtv. 51. §-ának (2)-(3) bekezdését a 2013. évi CXXXI. törvény 13. §-a hatályon kívül helyezte.

⁷ 2013. július 9. MIA Képzés az alkotmányjogi panasz gyakorlatáról dr. Bitskey Botond, az Alkotmánybíróság főttkárának előadása (MIA honlapja)

Az alapügyben eljáró ügyvéd meghatalmazása azonban nem terjed ki az Alkotmánybíróság előtti eljárásra, ezért – ha az indítványozó a saját költségén – jogi képviselővel kíván eljárni, külön meghatalmazás szükséges.

Az Alkotmánybíróság eljárása illetékmentes.

Az indítványozónak nyilatkoznia kell arról, hogy az alkotmányjogi panasz, illetve a személyes adatai nyilvánosságra hozatalához hozzájárul-e. Ha nem nyilatkozik, akkor nem tekinthetők nyilvánosságra hozhatónak.

Az indítvány akkor alkalmas az elbírálásra, ha az Abtv. 52. §-ának (1) bekezdése szerinti határozott kérelmet tartalmaz:

- az Abtv. 26. §-ának (1) vagy (2) bekezdésére, illetve a 27. §-ára hivatkozást,
- pontosan meg kell jelölni a támadott jogszabályi rendelkezést vagy bírói döntést,
- pontosan meg kell jelölni az Alaptörvény megsértett rendelkezését,
- ki kell fejteni az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét
- az indítványozó személyes jogsérelmét meg kell indokolni,
- kifejezett kérelmet kell előterjeszteni a bírói döntés/jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére.⁸

Az Alaptörvény preambuluma (Nemzeti Hitvallás), az Alapvetés, az Állam című fejezetekre hivatkozás önmagában nem elegendő, mert azokból nem eredhet személyes jogsérelem.⁹

Az Alaptörvényben biztosított jog sérelmére lehet hivatkozni, de nem ilyen jog pl.:

- B) cikk (1) bek. (jogbiztonság általában, illetve azon belül a normavilágosság) [3084/2012. (VII. 26.) AB végzés]
- E) cikk – Európa klauzula,
- N) cikk (fenntartható költségvetési gazdálkodás),
- Q) cikk (nemzetközi jogi kötelezettségek tiszteletben tartása),
- T) cikk (jogszabály nem lehet ellentétes az Alaptörvénnyel),
- 28. cikk (értelmezési szabály) [3084/2012. (VII. 26.) AB végzés, 3350/2012. (XI. 19.) AB végzés]¹⁰

Az alkotmányjogi panasszal érintett ügyben eljáró első fokú bíróságnak az 1./ és 3./ pontoknál írt indítvány megküldési teendőin kívül egyidejűleg tájékoztatnia kell az Alkotmánybíróságot, hogy az ügyben született-e döntés a jogerős ügyszólatározat végrehajtásának felfüggesztéséről, félbeszakításáról a Be. 429/B. §-a alapján, illetve a későbbiekben arról, hogy a Be. 429/C. §-a értelmében az Alkotmánybíróság felhívásának eleget tett.

Az egyidejű (vagy későbbi) tájékoztatásnak arra is ki kell térnie, hogy az ügyben van-e folyamatban felülvizsgálati eljárás, jogorvoslat a törvényesség érdekében, illetve perújítási eljárás.

⁸ Dr. Bitskey Botond hivatkozott előadása

⁹ Dr. Bitskey Botond hivatkozott előadása

¹⁰ Dr. Köblös Adél előadása 2013. július 9-én, MIA, Az alkotmányjogi panasz alkotmánybírósági gyakorlata, befogadás, elbírálás

Amennyiben az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz alapján érdemi határozatot hoz, a Büntetőeljárás törvényben írt szabályokat kell alkalmazni.

Az 1./ pont alatt részletezett régi panasz eredményessége esetén az Alkotmánybíróság a jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás alapjául szolgáló alaptörvény-ellenes jogszabály megsemmisítésével (Abtv. 41. § (1) bekezdés) egyidejűleg az eljárás felülvizsgálatát rendeli el. Erre akkor kerül sor az Abtv. 45. §-ának (6) bekezdése értelmében, ha az eljárásban alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés semmisségéből a büntetés, illetve az intézkedés csökkentése vagy mellőzése, valamint a büntetőjogi (szabálysértési¹¹) felelősség alóli mentesülés vagy annak korlátozása következne.

Ez esetben a Be. XVIII. Fejezetében írt rendkívüli jogorvoslat, a felülvizsgálat szabályai lépnek életbe. A Be. 416. §-a (1) bekezdésének e/ pontja szerint felülvizsgálatnak a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen akkor van helye, ha az Alkotmánybíróság a jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatát elrendelte, feltéve, hogy a terhelt még nem mentesült a büntetett előélethez fűződő hátrányos következmények alól, vagy a kiszabott büntetés, illetőleg az alkalmazott intézkedés végrehajtása még nem fejeződött be, vagy a végrehajthatósága még nem szűnt meg.

A hivatkozott jogszabályhely f/ pontja szerint felülvizsgálatnak akkor is helye van, ha a büntetőjogi felelősség megállapítására, a büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására olyan büntető jogszabály alapján került sor, amelynek alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság megállapította, de a terhelt már mentesült a büntetett előélethez fűződő hátrányos következmények alól, vagy a büntetés végrehajtása már befejeződött, illetve végrehajthatósága megszűnt, illetőleg a terhelt már nem áll az intézkedés hatálya alatt (ezért az Alkotmánybíróság értelemszerűen a felülvizsgálatot nem rendelte el). A Be. 416. §-ának (2) bekezdése értelmében ez esetben a felülvizsgálati indítványt az Alkotmánybíróság határozatának közlésétől számított 6 hónapon belül lehet benyújtani.

Ez a lehetőség a felülvizsgálatra a terheltnek nyújthat erkölcsi elégtételt, valamint azt a célt szolgálja, hogy a régi panasz jogorvoslati tartalma elismerést nyerjen.¹²

Az új Abtv. szabályai és a Be. felülvizsgálattal kapcsolatos rendelkezései egymással összhangban vannak, s mindez megteremti annak a lehetőségét, hogy az Alkotmánybíróság és a Kúria egymás jogértelmezésére figyelemmel legyenek.¹³

Az EBH2005. 1299. számú elvi határozatban a Legfelsőbb Bíróság leszögezte, hogy a (rég) Abtv. alapján elrendelt felülvizsgálatra csak büntető anyagi jogszabály (alaptörvény)alkotmányellenessége esetén van jogi lehetőség.

Az Abtv. 27. §-ára alapozott alkotmányjogi panasz eredményessége esetén az Alkotmánybíróság a bírói döntést megsemmisíti az Abtv. 43. §-ának (1) bekezdése értelmében. Ennek eljárási következményeit a Be. XVI. Fejezete tartalmazza. A

¹¹ A szabálysértéseket érintő AB határozatokra nem tértem ki, azonban egyre fel kell hívni a figyelmet. A 3142/2013. (VII. 16.) AB határozat a szabálysértési törvény két bekezdésének megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította. A határozat szerint nem alaptörvény-ellenes és nem sérti a nemzetközi szerződésben vállalt kötelezettségeket, hogy fiatalokúakkal szemben szabálysértési elzárást lehet alkalmazni. Van különvélemény.

¹² Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó előadása 2013. július 9-én (MIA) Kapcsolódási pontok az Alkotmánybíróság és a rendes bíróságok eljárásai között

¹³ Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó hivatkozott előadása

megismételt eljárás szabályait az új Abtv-re tekintettel a 2011. évi CCI. törvény módosította 2012. január 1-jei hatállyal. A megismételt eljárást az Alkotmánybíróság megsemmisítő határozatának megfelelő szinten kell lefolytatni az abban foglalt okok és indokok figyelembevételével.

A „fórumkimerítés” kérdése

Az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozat 32. §-ának (1) bekezdése értelmében az alkotmányjogi panasz feltételeként szabott jogorvoslati lehetőség kimerítésének kötelezettsége nem vonatkozik a felülvizsgálatra, mint rendkívüli jogorvoslatra. Az alkotmányjogi panasz akkor is benyújtható, ha törvény felülvizsgálati kérelem vagy indítvány benyújtását is lehetővé teszi.

Az ügyrend a továbbiakban arról is szól, hogy amennyiben a befogadott alkotmányjogi panasszal egyidejűleg a Kúria előtt felülvizsgálati eljárás is folyamatban van, a régi panasz esetén az Alkotmánybíróság az eljárását kivételesen szüneteltetheti, a 27. §-os valódi panasz esetén pedig szünetelteti a felülvizsgálati eljárásban születendő határozatig.

Az alkotmányjogi panasz és az Emberi Jogok Európai Bíróságához (EJEB) fordulás viszonya nem könnyen értelmezhető két strasbourgi döntést szemlélve. Az EJEB-hez fordulás lehetősége alanyi jog.

Az 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről 35. cikke tartalmazza az elfogadhatósági feltételeket:

- hazai jogorvoslatok kimerítése,
- a végleges határozat meghozatalától számított hat hónapos határidő,
- a kérelem nem lehet névtelen,
- a kérelem nem lehet lényegileg azonos egy olyan ügygel, amelyet a Bíróság már megvizsgált, illetve amelyet más nemzetközi vizsgálat vagy elintézési eljárás alá bocsátották, kivéve, ha az ügyre vonatkozóan új adatokat tartalmaz,
- a kérelem nem lehet az Egyezmény és az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek rendelkezéseivel összeegyeztethetetlen, nyilvánvalóan alaptalan és nem valósíthat meg a kérelmezési joggal való visszaélést,
- a kérelmezőnek jelentős hátrányt kell szenvednie, kivéve, ha az Egyezményben és az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvekben meghatározott emberi jogok tiszteletben tartása a kérelem érdemének vizsgálatát teszi szükségessé (de minimális szabály).¹⁴

¹⁴ Dr. Sonnevend Pál 2013. július 9-én tartott előadása (MIA) Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz és az alternatívák: Luxemburg (?), Strasbourg

A hazai jogorvoslat kimerítése azt jelenti, hogy minden igénybe vehető, rendes és rendkívüli jogorvoslat ide értendő, amennyiben az a jogsérelmet elvileg orvosolni tudja. Az leszögezhető, hogy az alkotmányjogi panasz is releváns hazai jogorvoslatnak minősül.

A Bíróság a kérelmet befogadja, ha a hazai jogorvoslat eleve értelmetlen. Kétség esetén tehát érdemes párhuzamosan igénybe venni az alkotmányjogi panaszt és az EJEB-hez fordulás lehetőségét.

A hazai jogorvoslatok kimerítése alóli kivétel az EJEB esetjogából a CASE OF K.M.C. v. HUNGARY (19554/11), amely a köztisztviselők indokolás nélküli elbocsátásával kapcsolatos. Elbocsátási indok nélkül formális lett volna a jogorvoslat, még az alkotmánybírósági felülvizsgálat lehetőségével is, mint ahogyan a Bíróság ítélete tartalmazza.

A CASE OF N.K.M. v. HUNGARY (66529/11) ítélet, amely 2013. május 14. napján született (98 %-os különadó) pedig már nem is foglalkozott a hazai jogorvoslatok kimerítésével, mint elfogadhatósági feltétellel. Holott a panaszos egyáltalán nem vett igénybe hazai jogorvoslatot.¹⁵

A K.M.C. kontra Magyarország ítéletből érdemes (nem szó szerint) idézni néhány gondolatot az irányadó nemzetközi jog alkalmazási kötelezettségének okán.

Az ítélet felhívja az Európai Unió Alapjogi Chartájának 30. cikkét, amely az indokolatlan elbocsátással szembeni védelemről szól. „Az uniós joggal, valamint a nemzeti jogszabályokkal és gyakorlattal összhangban minden munkavállalónak joga van az indokolatlan elbocsátással szembeni védelemhez.”

Az Európai Unió Alapjogi Chartájához fűzött Magyarázatok [2007/C303/02] szerint a 30. cikk a Módosított Európai Szociális Charta 24. cikkéből merít, amely a védelemhez való jogról szól azokban az esetekben, amikor megszűnik a foglalkoztatás.

A 24. cikk szerint „Annak érdekében, hogy biztosítsák a dolgozók védelemhez való jogának hatékony gyakorlását a foglalkoztatás megszűnése esetén, a Felek vállalják, hogy elismerik:

a. a dolgozók jogát ahhoz, hogy munkaviszonyukat ne lehessen megszüntetni tényleges ok nélkül, amely összefügg képességükkel, magatartásukkal, vagy a vállalkozás, létesítmény vagy szolgálat működési szükségleteivel;

b. azon dolgozók jogát a kártérítésre vagy megfelelő segítségre, akiknek a munkaviszonyát tényleges ok nélkül szüntették meg.

Ennek érdekében a Felek biztosítják, hogy annak a dolgozónak, aki szerint munkaviszonyát tényleges ok nélkül szüntették meg, joga van pártatlan testülethez fellebbezni.”

A hazai jogorvoslatok kimerítését illetően a kérelmező hangsúlyozta, hogy az Egyezményben biztosított jogok vonatkozásában az alkotmányjogi panasz nem tekinthető közvetlen és gyors védelmi eszköznek, különösen arra figyelemmel, hogy az alkotmánybírósági eljárás megindítása előtt a kérelmezőnek el kell veszítenie a munkaügyi pert. Továbbá, az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörben eljárva határozott volna az alkotmányellenes rendelkezés alkalmazásának kizárásáról, ezért

¹⁵ Dr. Sonnevend Pál hivatkozott előadása

egy ilyen, az Alkotmánybírósághoz benyújtott panasz nem jelentett volna hatékony jogorvoslatot.

A kérelmező továbbá előterjesztette, hogy a tárgyban keletkezett mindkét alkotmánybírósági határozat [8/2011. (II. 18.) AB határozat és a 35/2011. (V. 6.) AB határozat] utólag állított fel számára határidőt, mégpedig az elbocsátás közlésétől számított harminc napot. Ilyen módon valószínűleg sem a kifogásolt törvény megsemmisítése, sem az alkalmazhatatlanság alkotmánybírósági értelmezésének a megváltoztatása nem segített volna a kérelmezőn. Mindenesetre, a kérelmező ismeretei szerint a munkaügyi bíróságok joggyakorlata nem áll összhangban a Kormány javaslatával, mivel nem került sor ügyek munkaügyi bíróságok általi Alkotmánybíróság elé vitelére.

A Bíróság értékelése körében kifejtésre került, hogy a Kormány felrótta a kérelmezőnek, hogy nem indított – az adott körülmények között rendelkezésre álló – munkaügyi pert, amely azután lehetővé tette volna a kifogásolt rendelkezés kérelmező ügyében történő alkalmazhatatlanságának alkotmánybírósági vizsgálatát. A Bíróság azonban annak megjegyzésével kezdi, hogy egy ilyen kereset – amelyben a kérelmezőnek elbocsátását kellett volna megtámadnia, amely elbocsátás indokai teljességgel ismeretlenek voltak számára – csak formális indítvány lehetett volna. A Bíróság úgy véli: az adott körülmények között a kérelmezőtől nem volt elvárható, hogy ilyen kísérletet tegyen.

Továbbá, a Kormány által hivatkozott alkotmánybírósági határozatok nem vitatottan utólag, több hónappal később állapítottak meg a kérelmező lehetséges munkaügyi pere szempontjából releváns határidőket, ezért e határozatoknak nem lehet relevanciát tulajdonítani.

A Bíróság mindenesetre úgy véli: nem bocsátkozhat spekulációkba arra vonatkozóan, hogy a munkaügyi bíró alkotmánybírósági vizsgálat céljából az Alkotmánybíróság elé terjesztette volna-e az ügyet, valamint, hogy a megsemmisített rendelkezés alkalmazhatatlanságát illetően az Alkotmánybíróság később milyen határozatot hozott volna a kérelmező ügyében.

Ezért a Bíróság meggyőződött arról, hogy a kérelem nem utasítható el a hazai jogorvoslatok kimerítésének hiánya miatt.

A Bíróság továbbá megjegyzi, hogy az Egyezmény 6. cikkének 1. bekezdése a Szerződő Államokra hagyja a bírósághoz fordulás jogának az államok igazságügyi rendszerén belüli biztosítására szolgáló eszközök megválasztását. A Bíróságnak csak az a feladata, hogy megbizonyosodjon arról: a Szerződő Államok által választott módszer összhangban áll a tisztességes eljárás követelményeivel. Ebben a vonatkoztatásban emlékeztetni kell arra, hogy az Egyezmény célja „nem teoretikus vagy illuzórikus, hanem gyakorlati és hatékony jogok biztosítása”, továbbá, hogy a munkaügyi perindítás jogának hazai jogban történő fenntartása önmagában nem biztosítja a bírósághoz fordulás jogának hatékony voltát abban az esetben, ha ezt a lehetőséget minden tartalomtól, és így a siker minden reményétől megfosztják.

Az adott ügyben a Bíróság észrevételezi, hogy a kérelmezőnek szolgálatból elbocsátott korábbi kormánytisztviselőként elvileg jogában állt az elbocsátás bíróság előtti megtámadása. Mivel azonban a munkáltatónak az elbocsátás tekintetében nem állt fenn indokolási kötelezettsége, a Bíróság szerint elképzelhetetlen, hogy az alperes munkáltató álláspontjának ismerete nélkül a kérelmező értelmes pert tudott volna indítani. A Bíróság számára ez a jogi konstelláció a lényegétől fosztja meg a kifogásolt kereseti jogot. A Bíróság azt is megjegyzi, hogy az Alkotmánybíróság –

amelynek megközelítése részben a Bíróság releváns esetjogán alapult – többek között – jórészt az Európai Unió Alapjogi Chartája, valamint a Módosított Európai Szociális Charta szellemével összhangban – hasonló megfontolások miatt semmisítette meg az alapul szolgáló hazai rendelkezést.

Összegzés:

A büntetőjogi tárgyú, a büntető bíróságok határozatait támadó beadványok az új Abtv. hatályba lépése, 2012. január 2. napja óta benyújtott alkotmányjogi panaszok elenyésző részét képezik.

Az Alkotmánybíróság végzései elvi élel fogalmazzák meg dr. Paczolay Péternek a bevezetőben írt gondolatainak megfelelő jogértelmezést. Többek között a 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés leszögezi, hogy a bírósági joggyakorlat egységének biztosítása nem az Alkotmánybíróság, hanem a bíróságok, kiemelten pedig a Kúria feladata. A jogszabályokat a bíróságok értelmezik [3077/2013. AB végzés, 3062/2013. AB végzés], az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki. Sem a jogállamiság elvont elve, sem a tisztességes eljárás alapjoga, sem a diszkrimináció tilalma nem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti „szuperbíróság” szerepébe lépjen és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el.

A jogértelmezés alkotmányos kereteinek kijelölése kapcsán az Alkotmánybíróság biztosan nem foglalt még el határozott álláspontot, mint ahogyan ez kitűnik a 3077/2012. (VII. 26.) AB végzés indokolásának és dr. Pokol Béla alkotmánybíró különvéleményének összevetéséből, mely utóbbihoz dr. Paczolay Péter csatlakozott. A különvélemény azt taglalja a végzéssel szemben, hogy az alkotmányjogi panaszt be kellett volna fogadni, mert az alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést meg lehetett volna állapítani. A befogadást követően valószínűleg a bírói ítélet megsemmisítésére került volna sor, melynek kapcsán az Alkotmánybíróság a nullum crimen elv alapján megadhatta volna a Btk. 216. § (1) bekezdéséhez az alkotmányos értelmezés kötelező kereteit a büntető bíróságok számára.

A konkrét ügyekben körvonalazódott, hogy az Alkotmánybíróság hogyan értelmezi az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának az Abtv.-ben és az ügyrendben írt szabályait. A határozott kérelem mibenléte korábban összegzésre került, s az ismertetett határozatokból [3077/2013. AB végzés, 3129/2013. AB végzés] is kitűnik azzal együtt, hogy az Alaptörvény mely részei azok, melyekre való általános hivatkozás a panaszt nem alapozhatja meg.

Levonható tehát az a következtetés, hogy a bíróságok döntéseit támadó alkotmányjogi panasz megalapozásához több tartalmi követelmény teljesítése szükséges, mint a „rendes” eljárásban, amelyben sem formai, sem tartalmi követelmények nem támaszthatók a beadványok, kérelmek, indítványok tekintetében (kivéve azokat az eljárásokat, amelyekben kötelező a jogi képviselő). A kockás papíron, olvashatatlan kézírással írt beadvány tartalmát is meg kell értelmezni és a

határozatokban reagálni kell rá (figyelemmel a törvény előtti egyenlőség és a diszkrimináció tilalmának elvére). Megalapozott alkotmányjogi panasz előterjesztéséhez viszont némi alkotmányjogi ismeret is szükséges, az Alaptörvény adekvát értelmezése, az Alaptörvénybe ütköző személyes jogsérelem meggyőző kifejtése.

Mindezek miatt érthetetlennek tűnt a 2013. augusztus 1. napjával hatályba lépett törvény-módosítás, amely megszüntette a kötelező jogi képviselést az alkotmányjogi panasszal kapcsolatos Alkotmánybíróság előtti eljárásban. A megértéshez kézenfekvőnek látszott a módosító törvény ide vonatkozó indokolásának megismerése, amely a következő:

A törvény az Alkotmánybíróság 42/2012. (XII. 20.) AB határozatára is figyelemmel eltörli az alkotmányjogi panasz eljárásban a kötelező jogi képviselést. Az Alkotmánybíróság az idézett határozatában ugyanis leszögezte: „az alkotmányjogi panasz az alapvető jogok védelmére szolgáló eszköz lévén, az alapvető jogokkal esik egy tekintet alá, ezért nem tekinthető alkotmányosnak az alkotmányjogi panasz kizárása a „szociálisan hátrányos helyzetben levők” számára biztosított jogi segítségnyújtásból”. A törvény ezért a határozatban foglaltakat megértve, a kötelező jogi képviselést eltörlésével szélesebb kör számára teszi elérhetővé a jogérvényesítés e fórumát.

Egyszerűen csak elolvasva – mivel értelmezési nehézségeket nem okozott – a hivatkozott AB határozatot a különvéleményekkel együtt, felmerül a kétely, hogy „a törvény valóban megértette” a határozatban foglaltakat? Az Alkotmánybíróság határozata ugyanis a citált szövegen kívül – ami az alkotmányos probléma mibenlétét fogalmazza meg – a megoldás lehetőségére is utal. „Az Alkotmánybíróság szerint a támadott jogszabályi rendelkezés azzal vált alaptörvény-ellenessé, hogy az alkotmányjogi panasz jellege, illetve benyújtásának feltételei megváltoztak, ugyanakkor a jogalkotó nem módosította ennek megfelelően a Jst.-t. Erre annál is inkább szükség lett volna, mert az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdésében megfogalmazott kötelezettségnek megfelelően a jogalkotónak az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel kellene segítenie.”

Az ismertetett határozatokból konkrétan lesűrhető következtetések:

- ◆ alkotmányjogi panasz csak akkor van helye, ha van tényleges – az Alaptörvényből levezethető, konkrét, személyes – jogsérelem, mert ha a bíróság döntése sem jogot, sem kötelezettséget nem teremt, akkor abból az indítványozónak jogséreleme nem származhatott [3155/2013. AB végzés],
- ◆ a valódi panasz nem tekinthető a további jogorvoslattal nem támadható bírósági döntések általános felülvizsgálata eszközének, így az AB hatásköre nem terjed ki arra, hogy felülbírálja a bíróságok bizonyítékértékelési tevékenységét [3166/2013. AB végzés], a tényállás megállapítása, a bizonyítékok mérlegelése, értékelése és ennek alapján a következtetések levonása a rendes bíróságok feladata, az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre a rendes bíróságok jogalkalmazásának felülbírálatára [3129/2013. AB végzés]
- ◆ a valódi panasszal támadott határozatoknak érdeminek, vagy az eljárást befejező egyéb döntésnek kell lenniük, nem ilyen a hatályon kívül helyező végzés [3390/2012. AB végzés].